

J. E. Cart

Hvorledes Salomon Baadsmand og Gjøngehøvdingen blev til

Artikel i dagbladet Dannebrog den 26. december 1894

----- ooo0ooo -----

"Hør, Carl, du maa ikke blive vred, men der er ikke en eneste Bog af alle dem, du har skrevet, som duer noget, ikke en eneste, om de saa har givet dig hundrede Guldmedailler", sagde Kaptejn Mathias Brosbøll til sin ældre Broder.

"Vil du følge mit Raad, saa træk i Sømandstøjet og drag ud med mig til Søs, saa skal du faa noget at se, der er værd at skrive om, saadan noget, som Alexander Dumas' "Tre Musketerer"; det er den eneste Bog, som duer; førend du bærer dig saaledes ad, bliver du aldrig til noget.

Kaptejn Mathias, som forkyndte disse vise Ord, var en Kæmpe og en Type paa mandlig Skjønhed og Kraft med et rigt, gyldent Skjæg, dertil en vittig og resolut Mand. Han var tillige en praktisk Mand, som af og til, naar Vinteren stod for Døren, efter aarelange Søfarer en skjøn Dag uventet og uanmeldt traadte ind til sin Broder Forfatteren, nikkede til ham, som om han havde set ham for nogle Timer siden, og sagde:

"Naa, Carl, har du sørget for Varme i mit Værelse, jeg bliver her maaske nogle Maaneder, maaske et halvt Aar, dersom du skikker dig vel".

Saa flyttede han ned i Kjælderen i Frederiksberg Allé med alle sine Sejl, som han omhyggelig reparerede til kommende Togt, medens Rummet gjenglød af hans Latter og Sømandshistorier, ogsaa af mere haandgribelige Løjer, naar den ældre Broder, træt af Pen og Bog, søgte ned i "Kahytten", hvor Kaptejn Mathias herskede med en Despots Enevælde.

"Kom lidt herhen, Carl, og sæt dig nu rolig og lad os tale sammen som to kjærlige Brødre. Ser du, dette her kan umulig vare ved, det har du vel Forstand nok til at indse, trods din videnskabelige Uddannelse. I Forgaars fik vi ikke Sylte, som er min Livret, og i Gaar fik vi ikke Grønlangkaal med Kjædpølse til, hvilken jeg sætter overordenlig Pris paa; kom lidt nærmere, og dermed begyndte en Boxning efter alle Kunstens Regler, medens det ellers saa stille Hus gjenglød af krigeriske Opsange og Indianerhyl.

En anden Dag inviterede Kaptejnen Broderen ud at spasere. "Se, nu sætter vi Kursen gennem din Have i lige Linje uden at skeje ud til nogen af Siderne saa meget som en Tomme", kommanderede Mathias, og af Sted gik det, midt igjennem Fiskedammen, som "tilfældigvis" laa paatværs for Spasereturen, fyldt med Guldfisk og Aborrer, ja, Rygtet vidste endog at fortælle, at der boede Karper; nok er det, at Parkens tamme Vildænder og forskelligartede Svømmefugle, møjsommeligt samlede fra fremmede Egne, fløj skrigende til alle Sider, idet de to Brødre gladelig gik Arm i Arm i "Møllefossen" à la Ibsen, sank i Mudderet - men de kom atter til Syne, halvkvalte af Latter og i straalende Humør, kravlede op paa den modsatte Bred, at se til som dyndede Sumpmænd.

Med den Slags yndefulde Lege og aandrig Skjæmt forkortede den hjemvendte Sømand en lang Vinter i Frederiksberg Allé. Af og til forenede en tredje Broder sig herude med de andre, Premierløjtnant Johannes Brosbøll, bekjendt for sit Mod i Krigen, for hvilket han blev dekoreret foran Regimentsfronten.

Hans Billede findes paa Simonsens store Krigsmaleri, Slaget ved Frederits, som nu hænger i Fredericias Raadhussal. Johannes Brosbøll ses øverst paa en Skandse med Dannebrogspanen, idet

han vinker til Kammeraterne, maaske ikke modigere end disse, men kjendelig fra de øvrige ved sit lange, gule Skjæg, der hang ned over hans Bryst, og hans ualmindelig høje og kraftfulde Skikkelse. Løjtnant Johannes var iøvrigt en Original, fuldblods Type for hine Dages praktiske og prøvede Soldater. Hans senere Liv som Toldembedsmand i Løgstør er endnu mange i friskt Minde, og utallige er de morsomme Anekdoter, der lever om ham deroppe. Da han f. Ex. blev ældre, snublede han en Gang i Mørket over en Prop, hvoraf han fandt Anledning til at indgive Ansøgning til Ministeriet om Pension, fordi han var kommet til Skade i Toldvæsenets Tjeneste. Naar Brødrene samledes, gjenlød Huset af Latter og Humor, saa Taarerne tilsidst trillede Tilhørerne ned ad Kinderne.

Disse to typiske Naturmennesker, der i rigt Maal havde arvet det samme humoristiske Lune, som Carit Etlar er i Besiddelse af, efterlod mangan en frisk Idé og løftet Sindsstemning, som atter senere kom til Udtryk i Forfatterens Værker.

Men lad os nu komme tilbage til Udgangspunktet.

"Hør, Carl, vi er altsaa enige om at der ikke er en eneste Bog, som duer, af alt, hvad du har skrevet", sagde Kaptein Mathias en Foraarsdag i Slutningen af Fyrreerne, da Vinterisen var i Drift, og Skonnerten "Lively" laa klar til at forlade Holbæk. "Nu følger du med mig til Søs saa skal jeg se, hvad jeg kan gjøre ud af dig".

Carit Etlar drog altsaa til Søs inden han havde faaet Hus og Hjem. Noget egentlig nyt oplevede han vel ikke om Bord, fra Barndommen var han jo vant til at færdes blandt vore taktfaste og djærve Sømænd saavel hjemme i Frederits som ude ved Vesterhavet. Men da "Lively" lettede Anker og gled ud mod det aabne Hav, førte Skonnerten alligevel Carit Etlar ind i et nyt Afsnit af hans Liv. Efter aarelange anstrængende Studier, Nattevaagen, Kampe for Tilværelsen, Kappelstrid mellem Pennens Helte, saasom P. L. Møller, Chiewitz, Carl Bagger, Goldschmidt, pludselig at befinde sig i de uvante og livsvirkelige Omgivelser mellem Fartøjets raske Mandskab, i hvis Matrosgjerning. han deltog, denne pludselige Overgang fra Hovedstadens nervepirrende Aandsliv til det storslaaede Hav, alt dette uensartede og æventyrlige tiltalte Digterens egen handlekraftige Natur og befrugtede hans Evner, han indsugede dette Livs Ejendommeligheder og Poesi, skabte nye Billeder, og naar han saa efter endt Dagværk kom ned i sit Lukaf, begyndte Figurer som Tordenskjold, Salomon Baadsmand og Gorm at dæmre og forme sig i afbrudte Skitser, der laa henkastede paa Papirstumper omkring i Rummet. Det er saaledes paa nært Hold, at Carit Etlar har studeret disse Sømåndsskikkelser, vi senere har lært at kjende.

Kaptein Mathias slap imidlertid ikke saa let sin Yndlingstanke om en ny Musketeerudgave paa Dansk. Han kom af og til ned og forhørte sig med kyndig og overlegen Mine om, hvor vidt Broderen var naaet; og inden Carit Etlar atter opgav Søvæsenet, havde han lagt en fuldstændig Plan til "Gjøngehøvdingen"s første Del

"Ja, det var et herligt Liv", plejer han at sige, naar Talen falder paa hin Tid. "I maa huske paa, jeg var ikke ude for at sidde paa Stads, men jeg deltog i Matroslivet med Liv og Sjæl, de talte deres eget Sprog i min Nærværelse, og jeg maatte tage ordentlig fat, før de vilde anerkjende mig for deres Ligemand. Uh, disse Nattevagter i Slud og Storm var fæle, sort Nat, Bølgebjærge, Skibslanterner og klaprende Tovværk, og naar jeg saa endelig forkommen søgte ned i Køjen, der for Resten ogsaa var klam, hændte det, at min kjærlige Broder kom ned, medens Skibet krængede, og Bølgerne dundrede, ruskede mig vaagen og raabte i mit Øre med em Deltagelse:

"Se saa, Carl, nu har vi gjort alt, hvad der staar i menneskelig Magt for at bjærge Skude og Liv og Helsen, saa maa vi lægge Resten i Gudfaders Haand; jeg vil derfor ikke fortænke dig i, om du snarest muligt staar op og tager dit Tøj paa, for hvad der kan hændes".

»For disse Strabadser tog jeg iøvrigt min Hævn", fortæller Carit Etlar med et skjælmsk Smil.

»Vi laa en Gang i Holbæk Fjord med en svær Last og turde ikke gaa ud, fer det blev Højvande. Min Broder og jeg gik da i Land ved Rørvig, hvor jeg inviterede ham ud at kjøre. Jeg var Kusk, og

da vi var kommet vel ind mellem Sandbankerne, lod jeg staa til og kjørte omkring, op og ned, mens Vognen knagede og Matthias brølede, at han vilde staa af, men han kom ikke af".

Om Bord paa Skonnerten "Lively" lærte Carit Etlar fortrinsvis Styrmand Hermansen at kjende, en Personlighed, der senere er traadt frem for Publikum i mange forandrede Skikkelser, tilsidst i Mads Knap, hvormed Carit Etlar dog ikke er helt færdig endnu. Hermansen Ramlede hver Aften en Kreds af Folkene omkring sig, selv Matroserne, som skulde til Køjs, foretrak at sidde oppe i Taagen, for at lytte til Styrmandens Historier, dem han forsikrede selv at have oplevet, og hvoraf der ikke var et Ord Sandhed, medens hans smaa Øjne udsendte poliske Blink, f. Ex , hvorledes han en Gang havde været rettet an paa Tallerkenen for en Haj, saa godt som med hele Underkroppen mellem Tænderne paa en lækkersulten Kavalier, men i et belejligt Øjeblik blev reddet ved egen Snarraadighed og utrolige Behændighed. Paa en af de smaa Antiller var han blevet tilbudt Ægteskab af en indfødt Prinsesse. - Vor herre bevares.

"Til at finde paa en Opsang, maaske lidt tvetydig, havde Hermansen ikke sin Mage, og jeg maatte opbyde al min Opfindsomhed, for at holde ham Stangen som første Opsanger, hvilket var min største Fornøjelse", fortæller Forfatteren.

Vi sang saaledes improviserede Vekselsange under Ind- og Udlosning, og samlede ofte en hel Kreds af leende Tilhørere, som øvede en utrolig oplivende Indflydelse paa Hermansen.

Skade, at jeg ikke den Gang nedskrev nogle af disse Sange.

I velment Kammeratskab havde Hermansen heller ikke sin Lige, der var ikke en Mand om Bord, uden at han ansaa Styrmanden for sin Ven, og tyede til ham, naar del kneb.

"Mit sidste Søtogt var til Stettin, hvor min Broder skulde hente Tømmer for Marineministeriet under Vaabenstilstanden 1848. Imens vi blev slæbte op igjennem Oderen, kom vi forbi Begyndelsen til en tysk Krigsflaade.

Vi havde vor Fornøjelse af at se et Fartøj daske ind paa Bolværket, uden at Officererne var Stand sil at lægge bi paa en sømmelig Maade, i hvilken Anledning han modtog nogle drøje Raad af Hermansen.

Saa tog vi vor Ladning ind og sejlede tilbage. Da vi kom forbi de tyske Fartøjer, fandt Hermansen det passende, at hilse ved at hejse en tom Sæk op paa Gaffelen til vort Storsejl, og det gik meget godt. Da vi atter kom ud i rum Sø, kneb det med at faa Ende paa Dagen. Solen skinnede, Vejr og Sø var mod os.

Kapteinen viste sig i Kahytslugen og udsendte en høj Gaben, kaldte paa mig, og nedlod sig til en Raadslagning om, hvorledes vi skulde faa Bugt med Tiden Enden blev, at han foreslog os at slagte Grisen, vi havde med om Bord, og forsøge om vi ikke kunde bringe det ud til en Sylte endnu samme Aften. Forslaget vandt især Hermansens Bifald, og blev straks sat i Værk, Forberedelserne var trufne i et Øjeblik, Kokkedrengen kneb henrykt Grisen i Halen, for at faa den til at skrige, og Tyskernes Tænder til at løbe i Vand efter vor Lækkerbidsken, Hermansen hvæssede Kniven og svang den med sære Fagter, - nok er det, vi fik varm Sylte den Lørdag Aften. Maanen skinnede over vort Dæk og over en Flok livsglade Søgutter, - men hvem der var Mester for den Sylte, forbyder min Blufærdighed mig at fortælle. Efter endt velsmagende Maaltid, dansede Kokkedrengen en nylig indstuderet Zigeunerindedans til Harmonikaspil, mens Hermansen traadte en prægtig Reel.

Med dette Togt afsluttede Carit Etlar sit Sømandsliv. Da han steg i Land paa dansk Grund, ledsagedes han af Svend Gjønge, Ib, Tordenskjold og Salomon - og de er blevne i Land siden.

----- 0000000 -----